

CRKVA U DANAŠNJOJ KRIZI

Isusovac dr H. Lubac objavio je lanjske godine dva djela: »La Foi chrétienne« i »L' Eglise dans la crise actuelle« (izd. Cerf, Paris 1969). O prvome je djelu pisao msgr Philips, poznati louvainški dogmatičar, inače umjeren u sudovima i škrt u pohvalama: »Nous n'hésitons pas à qualifier ce nouveau volume du Père de Lubac d'un des meilleurs, des plus synthétiques et des plus mûrs qui soient sortis de sa plume« (Ephemerides Theologiae Lovaniensis, 3 (1969) str. 482). Znamo da je de Lubac napisao dosta djela po kojima je postao jedan od vodećih teologa današnjice. Iako pisac gdjegdje aludira na svoj Nunc dimittis, vatra kojom je toliko srdaca raspalio još se u njemu nije počela smanjivati. Dapače! To pokazuje i drugo djelo, koje želimo samo prikazati i koje bi se moglo nazvati pjesmom žarke ljubavi prema Crkvi i duboke vjere u njezino božansko porijeklo, ali i pjesmom velike boli zbog njezine današnje situacije.

To je djelo nastalo od predavanja koja je pisac prošle godine održao u Sjevernoj Americi prigodom proslave 150. godišnjice osnutka sveučilišta sv. Ludovika u Missouriju. Iste je godine ono, uz neke preinake, izašlo u reviji »Nouvelle Revue Théologique«. Nedavno, prošireno novim refleksijama i popravnim obilnijim bilješkama, pojavilo se u obliku knjige. Intonaciju same knjige i njezino duhovno ozračje možemo razabrati iz slijedećih riječi koje se nalaze na početku: »Zar nije potrebno da teolog, kada traži ozbiljnost časa, znade obustaviti za neko vrijeme svoje historijske ankete, svoje konstrukcije i svoja osobna istraživanja — kada bi im naime, pridavao preveliku važnost, uvijek bi krivo imao — te se sjetiti, kako se sva njegova egzistencija kao teologa i sav auktoritet, koji mu može donijeti to zvanje, temelje, prije svega, na misiji koju je primio, tj. da brani i osvjetljuje nauku Crkve«.

Te se riječi mogu shvatiti i kao tema, na kojoj su, da se muzički izrazimo, izvedene različite varijacije. Dvije su glavne: 1) ozbiljnost današnje situacije u Crkvi i 2) kako bi se moglo iz nje izići.

1. OZBILJNOST DANAŠNJE SITUACIJE U CRKVI

Pisac na početku ističe da mi danas prizivljujemo krizu civilizacije. Ta se kriza do nedavno nazivala »promjenom«, danas se sve više i više nameće druga riječ, riječ »rušenje«. Ovo rušilačko razdoblje predvidio je Teilhard de Chardin pred pedeset godina. Umjetnost često naviješta dolazak novog doba. Stoga nije čudo što je historičar umjetnosti A. Chastel u predavanju, koje je održao u Parizu 1963. u Akademiji moralnih znanosti, istakao da naše doba ide prema »neodoljivoj i tajanstvenoj autodestrukciji.« O tom rušilačkom razdoblju govore i drugi mislioci, kao što su E. Weil, P. Emmanuel i P. Ricoeur. Taj novi duh zahvatio je omladinu, osobito sveučilišnu, koja je došla do »opće kontestacije.«

I kršćani su djeca svoga vremena, zato se duh kontestacije osjeća snažno i rušilački i u samoj Crkvi i okreće se protiv nje.

Stvarno, kad bi se htjelo iscrpno analizirati uzroke koji su doveli do krize u Crkvi, i to veoma zamršene krize, nadodaje De Lubac, trebalo bi upozoriti i na druge njezine elemente, kao što su napr. kriza crkvenog rasta i općenita duhovna zamorenost, koja se pojavila nakon II svjetskog rata; od toga nas nisu uspjeli osloboditi ni Pijo XII, ni Ivan XXIII, ni sam II vatikanski sabor. Zacijelo bi se moglo pronaći i još drugih komponenata te krize, od kojih će neke doći na vidjelo tokom rasprave, ali jedna od većih komponenata današnje situacije u Crkvi ostaje kontestacija.

U čemu se sastoji ta kontestacija? U rušenju, sve do temelja, postojećih crkvenih struktura i intelektualne i kulturne baštine koju nam je namrla Crkva.

Razumije se da u pojam kontestacije ne dolaze ozbiljne kritike, uvijek ograničene u svome objektu, i to sa strane kompetentnih i odgovornih ljudi, željnih opravdanih reforma ili nužnog prilagođavanja. No i ovdje treba naglasiti da su najodlučnije reforme u prvom redu dijela svetaca. Kontestacija nisu ni one kritike koje su nadahnute ljubavlju, iako su pretjerane u obliku i nespretna u nakanama. Jer, treba priznati da postoje danas neki problemi čije rješavanje, kako je istakao Congar, ne znači »subverziju« i, ako se želi te probleme riješiti, treba »tražiti rješenje«. Uvijek vrijedi augustinsko načelo da treba tražiti ako se želi pronaći i, našavši, treba nastaviti s traženjem. Kršćanin, koji se daje na traženje, nema se čega bojati. On je siguran da će u traženju ići od vjere u vjeru. A to pak traženje nužno nameće najrigorozniji kritički stav. No treba naglasiti da se riječ »traženje« zloupotrebljava u pitanju vjere. Tako se događa da se slijepo pogodujući »struji vremena« kani pobrkati traženje s pronalaskom ili traženje s nepovjerenjem i neprijateljski se odnositi prema principu od kojega se polazi.

Kontestacija se sastoji u rušenju sve do temelja crkvenih struktura. Nažalost, danas se mora ustanoviti neko ogorčeno i osvetljivo raspoloženje, uaprijed spremno da ništa ne poštedi; neka želja za ocrnjivanjem, neka vrst agresivnosti prema prošlosti i sadašnjosti Crkve prema njezinim vjernicima i svakom obliku njezina auktoriteta, prema svima njezinim strukturama, ne obazirući se kod toga jesu li one od Boga ustanovljene ili historijski uvjetovane. Neki bi htjeli baciti u zaborav sve što je crkva napravila kroz povijest: djela njezine humanitarnosti, njezin civilizatorni rad, njezin dominans razvoju ljudske osobnosti itd. Uostalom, lako je pronaći, i to u izobilju, u neizmjernom mnoštvu činjenica i, promatrajući ljudsku bijedu, nešto čemu se čovjek može izrugati ili nad čime pokazati svoju indigniranost. Tradicija se Crkve ne pozna, nastavlja de Lubac svoju jadikovku, i ono se osjeća više kao neki teret iako je ta tradicija prije svega živa snaga koja Crkvu čini aktualnom. Naravno, u takvom dugovnom ozračju crkveni auktoritet postaje najomiljeniji nišam kritiziranja. Na nj se gleda kao na neku vanjsku, neprijateljsku silu, koja ga vrši na tiranski, opresivan način. Stoga se i njegovo naučavanje ne podnosi strpljivo, a izvave crkvenog auktoriteta smatraju se zloupotrebom, oštro se o njima diskutira i sasvim se odbacuju. Čak se javno mnijenje nastoji izazvati protiv njega. Čini se da se koji put izgubio svaki pojam o naravi i zahtjevima kršćanske slobode. Divim se, priznaje pisac, mirnoj savjesti tolikih sinova Crkve, koji iako nigda nisu napravili ništa veliko, nigda reflektirali ili se informirali, svakog dana, optužuju svoju majku i svoju braću, i kad ih čujem, često mi je došlo da pomislim: s koliko bi još više prava morala Crkva i to cijela Crkva, njih optuživati! K. Barth je napisao u svojoj Dogmatici: »Uvijek je velika odgovornost i opasna stvar kritizirati Crkvu« i »kad je netko prisiljen da to čini, neka se upita, je li odluka koju je stvorio prijeko potrebna, tj. zapovjedena! Šutljiva kritika mogla bi biti, u nekim zgodama, mnogo objektivnija i stoga mnogo uspješnija od eksplozije optužaba.«

Kontestacija se sastoji i u rušenju intelektualne i kulturne crkvene baštine.

Stvarno kada samo kritika dođe do izražaja, ona je kadra da sve i to brzo, pretvori u prah. Ona više ne dopušta da se vide stalne vrijednosti duha i doktrinalne tradicije, ni kontinuitet i jedinstvenost objavljene istine putem raznih

kulturnih izražaja, koji se podudaraju ili slijede jedan iza drugoga. Tada se božanska objava, budući da se neizbježno izražuje znakovima, svodi na misli i čisto ljudska tumačenja. Tada kšćanska vjera, promatrana u svojoj prvotnoj autentičnosti, nije ništa drugo nego neka kulturna pojava, svakako važna, ali kao takva preživjela. Tada teologija ili ono što se naziva takvim imenom, mora neposredno odgovoriti na pitanja današnjeg čovjeka i ne treba se više brinuti za pitanja čovjeka od uvijek, a teolog, umjesto brige kako će Kristovo Evanđelje napraviti aktualnim, samo nastoji biti uvijek više »progressivan« (»Toujours plus en pointe»). Tada se prezire svaki pravi kritički duh i onda prevlada duh kritike. Tada se odbacuju kršćanski mislioci svih vjekova, kao da nam ne bi imali što reći, a tradicionalne vjerske formule se prikazuju tako da postaju smiješne i stoga se moraju zamijeniti drugima: pod izlikom mijenjanja jezika, zapravo se ispraznjuje sadržaj same vjere. Tada nastojanje da se pronikne u otajstvo ustupa mjesto nastojanju da se izradi jedna filozofija, jedna gnoza, koja se smatra superiornijom od otajstva, ali se pri tome ne mijenja samo vjera već ona jednostavno nestaje. Tada se također svako prigovaranje, svako izazivanje smatra proročkim, pa i tada kada je posve jasno da dolazi od neznanja, ili od predrasuda, ili od pogodovanja dnevnim mišljenju ili jednostavno od ljudske slabosti; takvi prigovori i izazivanja nose u sebi sve znakove najlažnijeg profetizma. Tada se širi površna literatura, puna reklamnih krilatice, koja se širi to više što laska dnevnim strastima i pogoduje svakoj zbrci. Mi se ne bojimo reći, naglasuje De Lubac, da to ništa ne obećaje. Jer vjera, koja postaje dvoznačna, ništa ne može oploditi. Zajednica, koja se rastvara, ne može na druge pozitivno djelovati ili ih k sebi privući. Posljednja krilatica nije neka nova misao. Najbučnije kritike ujedno su najneplodnije. Istinska je odvažnost nešto sasvim drugo — to je veoma rijetka stvar — i, kako je to zapazio nedavno protestantski teolog G. Crespy, mnogi gesti koje smatraju odvažnima, nisu ništa drugo nego »neka vrst bježanja u kontestaciju.« Kreativnost redovito nije djelo onih koji se njome hvalisaju; osobito to vrijedi u stvarima vjere i kršćanskog života. Sva budućnost Crkve, sva plodnost njezine misije, sve što ona može i mora dati modernome svijetu ovisi danas o energičnom buđenju vjere. Osloboditi kršćansku savjest od nekog bolesnog negativizma, od neke neurastenije koja izjeda od nekog kompleksa manje vrijednosti koji paralizira, od neke mreže dvoznačnih izraza koji guše znači postaviti prvo pitanje, ne jedne zamrzle »restauracije«, već obnove koju želi Crkva.

I baš za tu crkvenu obnovu Koncil je izradio program. No, na žalost, svatko se poziva na Koncil, ali u različitom smislu.

Konstitucija »Dei Verbum« potiče egzegete na kritički rad, ali ih podsjeća na često čitanje Sv. Pisama i Tradiciju. Kod mnogih, međutim, iščezava Isusova osoba Stari Zavjet se iskrivljuje i upravlja protiv Novoga, razvija se uskogrudni biblicizam koji zabacuje Tradiciju. Na to je upozoravao katolike protestantski mislilac Karl Barth, opominjao ih je da ne učine istu pogrešku kao i protestanti. »Ne bi se smjelo, pisao je on, postavljati pitanje u Crkvi kako da se preskoče stoljeća da se onda neposredno prione uz Bibliju... To je upravo ono što je učinio biblicizam odbacujući Nicejsko vjerovanje, pravovjernost, skolaistiku, crkvene oce...« Pogrešno je usvojiti filozofiju svoga vremena i onda u Bibliji nalaziti svoje ideje, napuštati crkvene dogme, a ne svoje koncepcije.

U konstituciji »Lumen gentium« govori se o Božjem narodu koji putuje prema vječnosti. Na tom putu ga vodi hijerarhija. Čini se da neki u toj konstituciji vide samo ideju o Božjem narodu, a zaboravljaju, kako reče Congar, da Božji narod uključuje i hijerarhiju.

Konstitucija »Gaudium et Spes« htjela je svojim »otvaranjem prema svijetu« uliti u svijet božansku energiju Evanđelja i navjestiti mu poruku Krista. No događa se obratno, »otvaranje« postaje udaljivanje od Evanđelja, odbacivanje Kristova križa, ravnodušnost prema vjeri i čudoredu.

Istina je da Koncil slijedeći želju Ivana XXIII, nije htio definirati nove dogme ni udariti nekoga anatema. Iz te bi činjenice htjeli neki zaključiti da

Crkva nema pravo suditi ni o kome ni o čemu; što se protivi njezinoj dvadesetovjekovnoj praksi, a i praksi same apostolske Crkve. Drugi bi opet htjeli uvesti »pluralizam« u Crkvu i to ne pluralizam teoloških škola, već pluralizam vjerovanja ili tumačenja bitno različitih u samom vjerovanju.

Kakva je pak kriza u Crkvi i koliko je duboka, možda će se najbolje vidjeti ako se promatra kriza kod redovnika jer oni imaju velik utjecaj na članove Crkve, tj. na svećenike i laike.

Prije nekoliko vremena u nekim se američkim novinama pojavila slijedeća karikatura. U auto ulazi neki crkveni čovjek. Vozač se okreće prema njemu pitajući ga: »Kamo ide Crkva?« Čini se da ta karikatura može izraziti veoma dobro osjećaje čuđenja, koje zahvaća dušu sve većega broja promatrača današnjeg katolicizma.

Da se sve to što je sada bilo rečeno ne bi smatralo pesimističkim gledanjem na stvari i događaje u Crkvi, De Lubac ističe i neke pozitivne strane modernog kršćanstva. U prvom redu ta duhovna kriza nije dotakla duboki život Crkve, tj. ozbiljnu teološku refleksiju, mnogobrojne i neprestano nove oblike apostolskog rada, požrtvornosti i crkvene službe, šutnju i žrtvu tolikih poniznih duša, na čiju vjernost ne može djelovati nikakva, pa ni ova kriza: i baš te duše, pažljive na glas Božji i na osobno posvećenje, najuspješniji su tvorci prave crkvene obnove. Ne smije se također zaboraviti da zbog Koncila danas prisustvujemo u Crkvi jednom izvanrednom vrenju, koje nas ovlašćuje da govorimo ne o novoj Crkvi, već o Crkvi obnavljanja: brojni su kršćani, koji su obnovili svoju vjeru, istinski je proživljavaju i napreduju u ljubavi s radošću u duši. Premda današnja generacija nema čarobnih imena, kao što je imala Francuska u prvoj polovici ovoga stoljeća, ipak ne nedostaju među nama brojni dobri radnici u svakoj struci. Pače postoje pravi proroci, koji tresu našu savjest upirući prstom na velike društvene zadace današnjice, pozivajući nas na unutrašnje obraćenje, bez kojih ne bi bilo naših prvih napora (ili bi se izrodili) i sami, i to bez buke, započinju raznim inicijativama, koje će jednoga dana služiti drugima za primjer. Kao uvijek, njihova veličina bit će upoznata tek veoma kasno; kao uvijek, njih će najprije potcjenjivati, ili će im glas zataškavati ili prema njima nehalno pokazivati, jer oni ne laskaju javnom mnijenju, a njihova mu poruka izgleda teška. No oni pridonose, pod djelovanjem Svetoga Duha, da se Crkva održi u ispravnom smjeru utirući joj nove putove, koji joj omogućuju napredovanje. Pomislimo još i na svježinu kršćanskog života kod nekih mladih kršćanskih zajednica, koje će nas u budućnosti ispuniti novim elanom. Ne smijemo zaboraviti ni one kršćane koji su se formirali u tvrdoj školi progonstva, ostali herojski vjerni, učvrstili i pročistili svoju vjeru i iskustveno poznali njezinu vrijednost. Kada prometna sredstva između njih i nas budu slobodnija, tad će nastati nova aktualizacija zajednice svetaca, koja se ostvaruje bez prestanka između raznih članova Crkve i to će biti nova šansa da današnji svijet postane humaniji.

Sve to postoji u današnjoj Crkvi. Samo moramo požaliti što to specijalisti u kritiziranju ili neće da vide ili se pretvaraju da ne vide. Njihov se pogled zamračio pa su slijepi pred najdubljom realnošću današnjice, kao i prošlosti: bilo da snuju o savršenoj Crkvi, koju nigda neće pronaći, bilo da zamišljaju Evanđelje zastarjelim i ne znadu više ocijeniti njegove plodove. Stoga oni ažuriranju Crkve, koje je u njihovim očima veoma skromno, suprotstavljaju, u ime mitosa »modernog čovjeka«, volju da sve promijene. Stoga napadaju sve ono što će jednom vjennom kršćaninu biti i ostati najdragocijenije blago. Pa kad i ne bi bilo u današnjem kršćanstvu tih utječnih stvari, naša se nada ne bi smjela pokolebati: zar ona nije najljepša u najmračnijim danima? No ti dani ne postoje. Jer su Krist i njegov Duh s Crkvom. Uostalom, u bijedi i patnji Crkve vjera uočava razlog još većeg ufanja. Bilo je potrebno da Krist trpi. Potrebno je da i njegova Crkva trpi, i to da trpi u svojim članovima. Neki se kršćani podavaju iluziji želeći proživljavati uskršno otajstvo jeftino: Crkva »nigda ne može ostaviti križ iza sebe kao neku odvršenu činjenicu« (Urs von Balthasar). Ali s podmožja Križa, uvijek živoga, izbija svježije zelenilo, koje naviješta ljeto.

2. KAKO DA SE IZAĐE IZ DANAŠNJE KRIZE?

Da se izide iz današnje krize u Crkvi, potrebno je ostvariti dva temeljna uvjeta.

Prvi se uvjet sastoji u ljubavi prema Isusu Kristu. Ta ljubav pravi kršćaninom. Istina, u raznim vjekovima i kod različitih osoba ona može poprimiti razne oblike i nijanse, ali ona nigda ne će ponestati. No danas tu ljubav napadaju, proglašavaju preživjelom, iluzornom i smiješnom. Upotrebljavaju najrazličitije argumente da bi je istjerali iz srca vjernika. Jedni izjavljuju da se ta ljubav odnosi na neku sablast, jer je povijesni Isus, stvarni Isus nepristupačan našim istraživanjima. Drugi smatraju da nas pojava raznih kultura što su tuđe jedna drugoj sve više udaljuje od Njega i ne dopušta nam prihvatiti dogmatske definicije stare Crkve. Treći nas opet u ime napretka psihologije, osobito u ime psihoanalitičkih iskazivanja, kušaju uvjeriti, da nas ta ljubav drži u nekoj sentimentalnoj »religiji«, nedostupnoj odraslu čovjeku i stoga on nju mora odvažno odbaciti, da bi mogao vjerovati. Ima ih također koji drže da nas ljubav prema Isusu Kristu, prijanjanje uz njegovu osobu, baca unatrag ili prenosi u oblake dok je prema njima potrebno ostati vjeran elanu koji je Krist proizveo te tražiti i ljubiti Krista u ljudima današnjice i sutrašnjice. Na koncu nas neki, koji se smatraju filozofima i koji to mogu biti, pozivaju da se malo podignemo u svome reflektiranju; oni se trude kako bismo shvatili da pravo kršćanstvo nikako ne može biti onakvo kakvo je bilo do nedavno, tj. mi ga nećemo više naći u uskogrudnom personalizmu, koji bi bio plod bijedne misli jednog Origena ili Bernarda, jednog Augustina ili Tome Akvinskoga, jednog Moehlera, ili Newmana, ili prvih Apostola, osobito jednog sv. Pavla i kojega su proživljavali toliki sveci i toliki skromni vjernici. Mi ćemo ga, prema njima, od sada naći u gnozi, koja ga obuhvaća.

Čini se da se ostvareni napredak ljudskog duha, ovih posljednjih vremena, ujedinjuje kako bi nas odvratio od te ljubavi prema Isusu Kristu, za kojega je sv. Pavao izjavljivao da ga od Njega ništa upravo ništa ne bi moglo odijeliti. Čini se da se sve udružuje kako bi bacilo u zapećak infantilni mentalitet jednoga Teilhard de Chardina, koji je nedavno, parafrazirajući Apostola i razmišljajući o nepreglednosti ljudskih iznahašća, klicao: »Znam da ništa na svijetu nije dosta snažno ili blistavo ili prekomjerno široko da nas otme našem Gospodinu ili da nam ga zamračí ili da učini da ga napustimo: ni Anđeli, ni Život, ni Smrt, ni visina, ni dubina, ni bezdan prošlosti ni objave budućnosti, ništa ne mora biti kadro da nas odijeli od ljubavi prema Našem Gospodinu.«

No negativan stav prema Isusu Kristu posljedica je abuzivnih zaključaka. U prvome redu one egzegeze koja na svetopisamskim tekstovima vrši upravo »filološko mrcvarenje« sa svrhom da udovolji previše vidljivim i to apriorističkim gledištima. Zato, prema njoj, svrha historijske kritike ne bi bila pronaći događaje koji se odnose na Isusa, onako kako su se dogodili, već onako, kako se nisu dogodili. »Istraživanje«, veli Bultman, »svršava se i mora se svršiti jednim velikim upitnikom.« Stvarno, zbog takva gledanja na biblijsko istraživanje od egzegete ono se s pravom može očekivati što je pisao Ernst Lomeyer, naime, da mu Evanđelje bude »knjiga o Isusu, ali bez Isusa.« No Bultmanovi učenici, kao što su Käsemann, Bornkamm, Fuchs i drugi manje su spremni negoli njihov učitelj prihvatiti neke apriorističke stavove. Prema njima »Evanđelja nas ne ovlašćuju na rezignaciju ili na skepticizam.« Iako ona nisu, veli Bornkamm, kronike i historijski eseji u današnjem smislu riječi, ipak nam predstavljaju Isusa sa svom snagom neposrednog kontakta. Ono što ona donose o naučavanju, djelima i povijesti Isusovoj, posjeduje pravu autentičnost i svježinu. I ta slika Isusova nije lik jednoga običnog rabina ili proroka ili filozofa, već, kako opaža Fuchs, slika »jednog čovjeka koji se usuđuje djelovati mjesto Boga.« Stoga bi trebalo prezreti svaku vjerojatnost da bi se moglo pretpostaviti kako je ta slika nastala maštom bilo koje zajednice ili bilo kojeg pojedinca. Kad bi lik Isusov bio kasnija konstrukcija njegovih učenika, piše Urs von Balthasar, oni bi morali posjedovati tako nadljudski genij, da bi, po njemu daleko nadvisivali genij onoga koga su opisali. Ako dakle ostaje uvijek istinito

da nikakva jasnoća historijskog reda ne može, sama po sebi, poroditi vjeru u nečijem srcu, — jer je vjera drugog reda — isto je tako istinito da bi trebalo »rasplinuti redak po redak svjedočanstva Novog Zavjeta i promijeniti ga u suprotno značenje«, pisao je K. Barth, »kad bi se vjerniku razumno htjelo zanijekati pravo vjerovanje u Isusa Krista, čovjeka i Boga.« Nedavno se pisalo da je najbolja baza za rješavanje centralnoga hermeneutičkog problema koji se odnosi na Evanđelje, upravo kristološka dogma Crkve. I glasoviti Dietrich Bonhoeffer je istakao da »tvrđi koncepti«, kojima je izražena dogma o Kristovom otajstvu, jesu i ostaju za nas »poput kamenja iz kojeg se izvlači vatra.« Zacijelo, ne smiju se baciti ili prezreti novi rezultati raznih ljudskih znanosti, ali se ne smije služiti njima i njihovim metodama bez rasuđivanja, jer neki učenjaci čudno prelaze granice svoje kompetencije i daju dokaz jednog dogmatizma koji je protiv znanstvenoga duha. Tako onaj koji prezirno miješa ljubav prema Isusu Kristu s niskim ili slijepim oblikom sentimentalizma, ili koji u privrženosti uz osobu Isusovu vidi neki znak zakašnjele puerilnosti u našem stoljeću, taj djeluje tako da ponovo vraća ono bijedno stanje koje je sv. Pavao označio kao stanje »sine affectione« (Rimlj., 1, 31). Puka je samovolja također suprotstaviti ljubavi prema bližnjemu ljubav prema Kristu, iz koje ljubav prema bližnjemu, kako to pokazuje povijest kršćanstva, izvire i u kojoj nalazi garanciju svoje konkretne vrijednosti i dubine. Na koncu, kad želimo upoznati što je pravo kršćanstvo, uvijek se najradije prepuštamo sudu svetaca, koji su ga proživljavali u prošlosti i još ga i danas proživljavaju.

Razumije se da te previše brze refleksije nipošto ne kanę djelovati da prestanemo osluškivati iznesene objekte. One se jedino suprotstavljaju rušilačkom konformizmu. One ujedno žele biti vruć poziv na to da se odvažnije ostvari ogromni program istraživanja. Uza svu ogromnu masu radova veoma slabo upoznatih, veoma malo proširenih među vjernicima, taj istraživalački program još nije dostigao svu onu širinu i smionost koja se priželjkuje. Savez između kritičkoga i religioznog duha uvijek je zalag kršćanske obnove. No, iako na istraživalačkom polju nismo uspjeli ostvariti ono što želimo — uostalom svaki će novi rezultat samo potaknuti novo istraživanje — uza sve to danas nam ništa ne priječi da sigurno ponovimo riječi eminentnog učenjaka J. Ladriera: »Naša djela idu s prašinom vjekova... prema smrti. Ali je osvanuo dan koji nikad više neće prestati. On dolazi k nama iz opskurnosti Nazareta i dostiže nas kroz vjekove: on nas odvodi s one strane svakog rođenja i svake smrti sve do časa suda i dovršenja, sve do života koji će doći, sve do dubina vječnosti, sve do središta same istine. Već je nada započela: ona više ne može prestati.«

Drugi je pak temeljni uvjet da se izide iz današnje kritične situacije u Crkvi ljubav i briga za katoličko jedinstvo. Ljubav je usko povezana s brigom za jedinstvo.

Stari kontrast, koji neki rado pronalaze još i danas između Crkve i Evanđelja, laka je tema, jer je veoma jasno — ako to treba naglasiti — da ni u koje doba, ni u kojem mjestu, Crkva nije bila potpuno vjerna u svojim članovima: grijeh, koji posvuda vlada, ni nju ne pošteduje, ne samo grijeh, već ni sve druge oznake ljudske slabosti. Ali, koliko nam se ta tema može pričiniti lakom, isto nas tako može lako zavesti, jer baš ta ista Crkva uvijek saopćuje Evanđelje, a danas, više nego ikada, poziva nas svojim najauktoritativnijim glasovima na evanđeosku obnovu. Pače, ta generalizirana kritika koja se obara na Crkvu, danas više nego ikada povezana je uz pokret koji se udaljuje od Evanđelja. Zestina s kojom se »svjetsko javno mnijenje suprotstavlja naučavanju njezinih duhovnih poglavlara jasno pokazuje raspoloženje koje se moglo uočiti i u mnogim drugim slučajevima. Kad bi ona dolazila izvana, ne bi joj se trebalo čuditi. Ali, kad svatko, u samoj Crkvi, misli da može slobodno, po volji, sve kritizirati kad središte kršćanskog jedinstva postaje nišan najstrastvenijih napadaja i pri tom svatko smatra da ima pravo, svakom zgodom, upravit Petrovu nasljedniku, pred čitavim svijetom, prijekore s visoka, onda je Crkva, čitava Crkva ranjena u srcu. Ovi koji danas dolaze do takvih pretjeranosti ne znaju što čine. Kakvu god zilklu navodili, okreću leđa Evanđelju. Oni sablažnjuju, u pravom smislu riječi, mnoštvo svoje braće. Oni, htjeli ili ne htjeli, potpomažu stvaranje

malenih grupa, čije sektaške nakane nemaju ništa zajedničko s duhovnim siromaštvom. Oni vrijeđaju sve koji čuvaju neki smisao za zahtjeve kršćanskog imena. Koliko ovisi o njima, ruše Crkvu, jer bi Crkva, u koju bi se uveo takav nered ili u kojoj bi zavladao takav moral, bila određena na propast. Bila bi bez efikasnosti, bez misionarskog poleta i bez ekumenske snage.

Nek nam bude dopušteno oponirati tim anarhističkim ispadima veoma skromno svjedočanstvo koje potječe od jedne superiorne žene. Ona je provela čitav svoj život u službi siromaha, i to u nevjerničkoj i neprijateljskoj sredini. Poslije smrti (1964) sabrani su njezini spisi. U tim spisima svatko od nas može prepoznati i naučiti što je prava duhovnost; svatko može saslušati opomenu — uvijek potrebnu — da »vjeru u Kristu mogu proživljavati jedino Ponizna i blaga srca«. Ta se žena zove Magdalena Delbrel. Godine 1952. ovako je pisala: »Dijeleći već 18 godina sudbinu jednog pučanstva ne samo bez vjere već i bez sjećanja na kršćanstvo; povezana veoma duboko s onim što Crkva u Francuskoj nosi »novo i staro«; uvjereni da naša vjernost traži misionarski zanos uvijek žrači i naša poslušnost uvijek jaču ukorijenjenost, željela sam poći u Rim, u ime svih... Da bi to bio jedan čin vjere i ništa više, došla sam u Rim jutrom; otišla sam ravno na grob sv. Petra... I tu sam ostala cijeli dan i otputovala uvečer u Pariz.« Divne li veličine u tom jednostavnom gestu! On je moćniji da održi crkvenu koheziju nego li toliki protivni gesti da je rastvore.

Doduše problemi »struktura« kako se kaže, u Crkvi imaju svoju važnost, ali nisu glavni. Uostalom, ako te strukturalne reforme ne budu na korist unutrašnje, duhovne obnove, bit će štetne. I Oscar Cullmann je pisao: »Modernizacija (Crkve, o. m.) morala bi biti isključivo posljedica unutrašnje crkvene obnove, a ne neki ideal za se.«

VLADIMIR MERČEP

SADAŠNJA KRIZA U CRKVI*

Nasrtljiva želja ocrnjivanja

Opcenito osporavanje danas je dvostruko. Nastaje na strukturama izgrađenog društva kao i na intelektualnoj baštini, uzdrmanoj u samim njezinim korijenima, što nam je prenosi to društvo. A u jednom i drugom od tih područja vidimo je na djelu u krilu katolicizma.

Razumije se, mi ovdje ne govorimo o ozbiljnim kritikama opisanim u njihovu objektu od mjerodavnih i odgovornih ljudi, koji se brinu za opravdane reforme i nužno potrebna prilagođivanja, iako najdublje obnove dolaze više od nadahnuća svetaca negoli od planova reformatora. Mi ne govorimo o kritikama, ni o onim pretjeranim u njihovu obliku, koje su inspirirane ljubavlju. Želimo jednako tako priznati da se danas postavljaju mnoga pitanja koja se ne mogu svjesti na rušilačko djelovanje: nije naime još sve ure-

đeno i pronađeno, i uvijek ima mjesta za nova traženja.

Ali smo prisiljeni upozoriti također na ono žučljivo i buntovno raspoloženje (svaki nam dan o tome donosi nove primjere), unaprijed smišljeno koje ništa ne šteti; želja za omalovažavanjem, neka vrst agresivnosti koja se u isti mah usmjeruje protiv prošlosti Crkve i protiv njezina sadašnjeg postojanja, protiv svakog oblika njezina auktoriteta, protiv svih struktura, ponekad bez razlikovanja onih koje su rezultat povijesnih prilika od onih koje su u Crkvi bitne jer su božanskoga podrijetla.

Neki duhovi kroz jednu ogradu bacaju u sjenu sve što je Crkva tokom stoljeća stvorila; to su plodovi čovječanstva, to su svi oni doprinosi procvatu čovjekove osobnosti, to je plodnost uvijek domišljate ljubavi, koju ona orpe u Evanđelju i podržava u dušama svoje djece.

* Dijelovi predavanja koje je de Lubac održao na sveučilištu u Missouru 29. V 1966. To je predavanje osnovna njegove knjige »L' Eglise dans la crise actuelle«.